

Бардашевська Ю. О. До проблеми оволодіння іноземною мовою у педагогічному вищому навчальному закладі з позиції комунікативної лінгвістики / Ю. О. Бардашевська // Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference "Topical Problems of Modern Science". – November 18, 2017. – Warsaw, Poland. – С. 27-30

Автор

Бардашевська Ю. О.

Bardashevskaya Y.

Бардашевская Ю. О.

Назва

До проблеми оволодіння іноземною мовою у педагогічному вищому навчальному закладі з позиції комунікативної лінгвістики.

To the problem of mastering a foreign language at a pedagogical higher educational institution from the point of view of communicative linguistics.

К проблеме овладения иностранным языком в педагогическом вузе с позиции коммуникативной лингвистики.

Ключові слова

комунікативна лінгвістика, пізнавально-психологічні особливості, освітня діяльність, мотивація, майбутні вчителі.

communicative linguistics, cognitive-psychological peculiarities, educational activities, motivation, future teachers.

коммуникативная лингвистика, когнитивно-психологические особенности, образовательная деятельность, мотивация, будущие учителя.

Анотації

Стаття присвячена проблемі оволодіння іноземної мови в педагогічному вищому навчальному закладі з точки зору комунікативної лінгвістики. Підсумовуючи наші спостереження протягом багатьох років навчальної діяльності у Вінницькому педагогічному університеті, викладання англійської мови для студентів різних педагогічних спеціальностей, крім спеціальності "Викладач англійської мови", ми зробили кілька важливих висновків щодо мотивації, когнітивно-психологічних особливостей, ставлення та вибору стратегій та шляхи оволодіння англійською мовою в різних групах майбутніх учителів та робочих вчителів, які відрізняються у віці, освіті, сфері діяльності, формах освіти та цілях. Знати іноземну мову є складним когнітивно-психологічним процесом, в якому лінгвістична особа отримує мовну та

мовленнєву компетенцію в умовах ефективно організованої та методично обладнаної освітньої діяльності під керівництвом та за підтримки досвідченого вчителя, а також результатом наполегливої, безперервної самостійної роботи.

Статья посвящена проблеме овладения иностранным языком в педагогическом вузе с точки зрения коммуникативной лингвистики. Подводя итоги наших наблюдений за многолетней учебной деятельностью в Винницком педагогическом университете, обучая английскому языку студентов разных педагогических специальностей, помимо специальности «преподаватель английского языка», мы сделали некоторые важные выводы о мотивации, когнитивно-психологических особенностях, подходах и выборе стратегий и способах овладения английским языком в разных группах будущих учителей и работающих учителей, которые отличаются по возрасту, образованию, сфере деятельности, формам образования и целям. Знать иностранный язык - это сложный когнитивно-психологический процесс, при котором лингвистический человек получает лингвистическую и речевую компетенцию в условиях эффективно организованной и методично обученной образовательной деятельности под руководством и при поддержке опытного учителя, а также в результате постоянной, непрерывной и независимой работы.

канд. пед. наук Бардашевська Ю. О.

Україна

м. Вінниця

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

До проблеми оволодіння іноземною мовою у педагогічному вищому навчальному закладі з позиції комунікативної лінгвістики

Summary. The article is devoted to the problem of mastering a foreign language at a pedagogical higher educational institution from the point of view of communicative linguistics. Summarizing our observations during many years of educational activity at the Vinnytsia Pedagogical University teaching English for students of different pedagogical specialties, besides the specialty "English teacher", we made some important conclusions about motivation, cognitive-psychological peculiarities, attitudes and choices of strategies and ways of mastering English in different groups of future teachers and working teachers who are different in the age, education, field of activity, forms of education and goals. To know foreign language is a complex cognitive-psychological process in which a linguistic person receives linguistic and speech competence under conditions of efficiently organized and methodically equipped educational activities under the guidance and with the support of an experienced teacher, as well as a result of persistent, continuous independent work.

Key words: communicative linguistics, cognitive-psychological peculiarities, educational activities, motivation, future teachers.

Вступ. Загальна тенденція сучасного стрімкого зростання ролі комунікації в суспільстві загалом і в міжособистісних стосунках зокрема спонукала у світовому науковому середовищі другої половини ХХ століття розробку теорії мовної комунікації на основі прагматичної парадигми, яка розглядає мову й мовлення як знаряддя досягнення людиною успіху в суспільному й особистісному житті (С. Levi-Strauss, С. Shannon, W. Weaver, К. Бюллер, Ч. Пірс, Ч. Моррис, Дж. Сьорль, Е. Гроссе).

У суспільстві комунікація виконує інтегративну роль: вона опосередковує всі види соціальної діяльності, сприяє соціалізації особистостей, кумулює суспільний досвід і транслює його від покоління до покоління, зберігає культуру, служить чинником цивілізаційної, етнічної та групової ідентифікації [3, с. 552]. Оскільки результативність і ефективність обміну інформацією залежить від якості насамперед вербальної комунікації, то актуалізується проблема мовної та мовленнєвої компетентності комунікаторів, особливо в умовах багатомовності.

Глобалізація сучасного світу, динаміка інтеграційних і комунікативних процесів визначають знання хоча б однієї іноземної мови, крім рідної, як неминучий елемент економічних і культурних зв'язків між різними країнами. Це спонукає лінгводидактику до пошуку новітніх технологій у навчання іноземної мови.

Результати дослідження. Термін «оволодіння мовою» охоплює широке коло дій: від вивчення фонологічного, морфемного, лексичного та граматичного рівнів мови; засвоєння системно-семантичних законів її будови; опанування її стилістичними та художніми засобами – до вільного сприйняття, розуміння та породження мовлення цією мовою. Дослідження цього складного когнітивно-мовленнєвого процесу є предметом вивчення

теоретиків і практиків лінгвістики та лінгводидактику на новому науково-методологічному рівні.

Сучасні соціально-економічні умови в Україні спонукають людей різних вікових, освітніх і професійних груп до оволодіння іноземними мовами, зокрема англійською, тому переважна більшість з них прагне досягти мовної та мовленнєвої компетенції швидко, у стислі терміни. Це обумовило поширення в Україні різних курсів, шкіл вихідного дня, репетиторства тощо. Але провідною, звичайно, залишається діяльність педагогів освітніх закладів, у тому числі викладачів іноземних мов педагогічного університету.

Узагальнюючи наші спостереження протягом багаторічної навчальної діяльності у Вінницькому педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського з викладання англійської мови для студентів і слухачів різних педагогічних спеціальностей, крім спеціальності “вчитель англійської мови”, ми зробили деякі важливі висновки щодо мотивації, пізнавально-психологічних особливостей, ставлення та вибору стратегій і шляхів оволодіння англійською мовою різними групами майбутніх учителів і працюючих педагогів, які відрізняються за віком, освітою, сферою діяльності, формами навчання та цілями (див.рисунок).

Рис. Аналіз контингенту, що навчається англійській мові у педагогічному університеті (за віковими, освітніми та фаховими чинниками)

Віковий чинник	Освітній чинник	Вид діяльності	Форма навчання	Мета вивчення мови
молодші	середня освіта	абітурієнти, студенти	підготовчі курси з англійської мови (очна/заочна)	вступ до факультету іноземних мов; отримання диплому
	незакінчена вища	бакалаври	очна/заочна	вступ до магістратури; навчання за кордоном
середній вік	вища	магістранти, асистенти	очна/заочна курси англійської мови	працевлаштування; навчання за кордоном; вступ до аспірантури
	вища	аспіранти	курси англійської мови; індивідуальні заняття	складання кандидатського екзамену з англійської мови; працевлаштування; наукові контакти за кордоном
	вища + вчений ступінь; вчене знання	викладачі, кандидати наук, доктори наук	курси англійської мови; індивідуальні заняття	наукові контакти за кордоном; опрацювання фахової літератури англійською мовою; бажання вдосконалювання мовної компетентності

Старші (за 50 років)	вища + вчений ступінь; вчене знання	викладачі, кандидати наук, доктори наук	курси англійської мови; індивідуальні заняття	наукові контакти за кордоном; опрацювання фахової літератури англійською мовою; бажання вдосконалювання мовної компетентності
----------------------	-------------------------------------	---	---	---

Наведені дані свідчать про нагальну потребу в створенні та розробці таких педагогічних умов, за яких може бути вирішена проблема оволодіння іноземною мовою кожним, хто ставить таку мету. Означена проблема ускладнюється низкою виявлених суперечностей між:

- Доцільністю розвитку системи професійної іншомовної підготовки фахівців різних спеціальностей та недостатнім рівнем її теоретичної та методичної дослідженості;
- Об'єктивними процесами інтеграції в світовий простір та якістю іншомовної підготовки майбутніх і працюючих фахівців;
- Цілями навчання іноземних мов і реальним рівнем їх досягнення випускниками вищого навчального закладу;
- Потребою оволодіння педагогами усіх спеціальностей уміннями іншомовного спілкування та нерозробленістю відповідного науково - методичного забезпечення.

Крім наведених об'єктивних суперечностей, на наш погляд, важливо також враховувати суб'єктивне протиріччя між мотиваційно обумовленим бажанням опанування або вдосконалення мовної та мовленнєвої компетентності та особистісними когнітивно-психологічними можливостями.

У комунікативній лінгвістиці розглядається структура особистості комуніканта, яка “представлена я фізичним (тілесним), я соціальним, я інтелектуальним, я психологічним (емоційним) і я мовномисленнєвим. Ці іпостасі мають різноманітні форми репрезентації й зумовлюють відповідні комунікативні чинники ” (І.П.Тарасова)[3,с.596]. Отже, процес навчання іноземної мови передбачає врахування мовної особистості в формуванні її мовної та комунікативної компетенцій. Саме це диктує відбір і впровадження спеціальних методів, заснованих на принципі раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної роботи.

На наш погляд, вивчення мови, особливо нерідної, потребує особистісного підходу. Проте існує хибна думка, що індивідуальний підхід – це персональне заняття вчителя або викладача з учнем або студентом, що вчитель підшукує й використовує особливі способи та прийоми для кожного окремого учня, витрачає свій час за першою вимогою того, хто навчається. За таких умов відбувається індивідуальне заняття, а не здійснюється індивідуальний підхід у межах групи.

Індивідуалізацію ми розуміємо як процес, що базується на знанні викладача вікових та особистісних технологій, котрі примушують студентів або слухачів бути активними, надають можливості вибору свого шляху при самостійній роботі над засвоєнням матеріалу, а головне – створюють умови для подолання психологічного бар'єру при породженні мовлення іноземною мовою.

Велике коло питань, пов'язаних з індивідуалізацією в сфері лінгводидактики, визначає дві точки зору: перша наголошує на психологічних особливостях вивчення і навчання мовам, друга акцентує увагу на методичних технологіях цих процесів.

Прибічники першого підходу спираються на психологічні особистісні відмінності тих, хто навчається мові, тому що кожен з них має свої особливості, суто індивідуальні можливості сприйняття, пам'яті, мислення; у кожного з них своя тактика, секрет, стиль роботи при засвоєнні матеріалу; у кожного свій темперамент, своя мотивація, свої потреби тощо.

Прибічники другого підходу стій притримуються реальних умов організації навчального процесу, які, на їхню думку, ніяк не сприяють використанню індивідуальних форм роботи. За умовою масової форми навчання та жорсткого обмеження навчальними планами у середній і вищій школі, за недостатністю навчальних годин і не завжди вдалому їх розподілу (перевантаження розкладу) впровадження психологічно оптимальних прийомів навчання наштовхується на нездоланні труднощі, тобто індивідуальне навчання неможливе.

Нові інформаційно-комунікаційні технології у XXI столітті дозволяють подолати ті недоліки організації індивідуального підходу, на яких наполягають прибічники другої точки зору. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес створює можливість, умови для підвищення його якості, гнучкості, ефективності, але роль тьютора, наставника, викладача не тільки не зменшується, але й ускладнюється, особливо при вивченні іноземної мови.

Так, за нашим досвідом, молодша група (абітурієнти, студенти, магістранти) вільніше й активніше використовують сучасні засоби комунікації, представники старшої групи (викладачі, професура) намагаються здебільшого уникати новацій, надають перевагу звичним, традиційним формам. Про це слушно зауважує Ірена Дзержовська в своїй роботі "Навчання вчителів" (2002). Вона пише: «Учителі – дуже специфічна професійна група. Більшість з них здобули освіту ще в минулому сторіччі... У 1970-х роках не існувало жодної **інтернетівської** сторінки, а наприкінці 1990-х їх стало 4757894... За останні 30 років з'явилося більше нової інформації, як за попередні 5000 років» [2, с.9].

Усі ті, хто навчається іноземній мові, потребують індивідуального особистісно спрямованого підходу з урахуванням когнітивно-психологічних особливостей кожного.

Висновки. Оволодіння іноземною мовою є складним когнітивно-психологічним процесом, у якому мовна особистість отримує мовну й мовленнєву компетенцію за умови ефективно організованої і методично оснащеної навчальної діяльності під керівництвом і за підтримкою досвідченого педагога, а також в результаті наполегливої неперервної самостійної роботи.

Список літератури

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. – К.2004
2. Дзержовська І. Навчання вчителів. – Львів: Літопис, 2002. – 173с.
3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля - К. -2008. – 712 с.